

Ганоцька О.В.

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри графічного дизайну

Харківська державна академія
дизайну і мистецтва

ДІАЛЕКТИЧНА ЄДНІСТЬ ПОНЯТЬ «ФОРМА» ТА «ЗМІСТ» У ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Анотація. Стаття присвячена теоретичній проблемі зіставлення ключових понять «форма» і «зміст» як основи проектування в графічному дизайні.

Ключові слова: дизайн, форма, зміст, асоціація, символ.

Аннотация. Ганоцкая О.В. Диалектическое единство понятий «форма» и «содержание» в графическом дизайне. Статья посвящена теоретической проблеме сопоставления ключевых понятий «форма» и «содержание» как основы проектирования в графическом дизайне.

Ключевые слова: дизайн, форма, содержание, ассоциация, символ.

Annotation. Ganotska O.V. Dialectical unity of the concepts «form» and «maintenance» in a graphic design. The article is devoted to theoretical problem of the comparison of key concepts «form» and «maintenance» as planning bases in a graphic design.

Keywords: design, form, maintenance, association, symbol.

Постановка проблеми. Дизайн-освіта в Україні має глибокі корені і знаходиться у постійному безперервному русі, оскільки маючи певний базисний потенціал вона удосконалюється, наповнюється новими ідеями і технічними здобутками. Адже дизайн не стоїть на місці, а впевнено рухається уперед, змінюючи напрямки, тенденції і збагачуючись новими перспективами. У програмі навчання мистецтву дизайну передбачено системний підхід, де головний наголос робиться на розвиток образного, асоціативного та проектного мислення, що дає нам можливість сформуванню широкого діапазону потенцій самовираження та формування креативності творчої особистості у студентів. Це дозволяє дизайнеру створити свою філософію образу, яка б могла сформувати художній образ речі відповідно до її функціонального призначення. Мабуть саме це і є головною метою програми дизайн-освіти в цілому. Позитивний результат досягається шляхом вивчення тих формотворних засобів, які ґрунтуються на загальних духовних принципах і впливають на мислення студентів через систему спеціальних практичних завдань, які розвивають властивість передавати свої почуття зображувальними засобами. Таким чином, завдяки вивченню таких понять як форма і зміст графічних творів, метафора, алегорія, асоціація тощо безмежно поширюються можливості образних рішень.

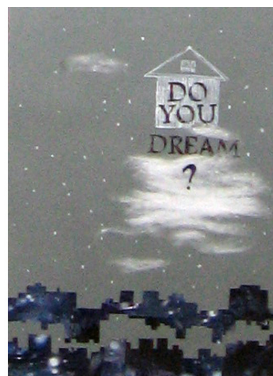
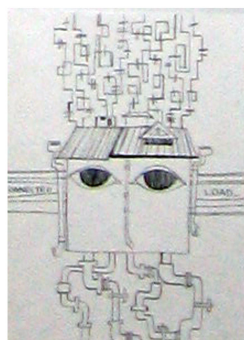
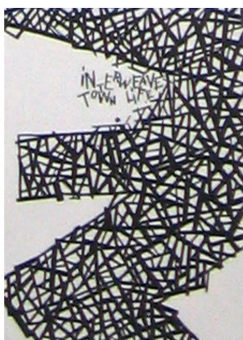
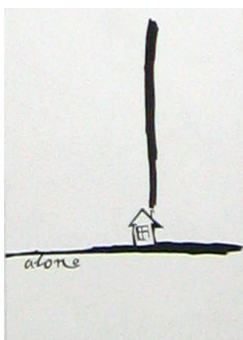
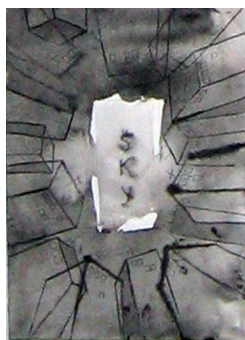
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як визначав у своїй роботі відомий теоретик у галузі графічного дизайну С.І. Серов: «Графічний дизайн за визначенням пов'язаний із візуальним сприйняттям, тому він символічно і образно утілює невидимі сенси і цінності, проте зрима форма сама виникає як взаємодія діалектичних контрастних понять: форми та контрформи, плями і фону, чорного і білого. Зазвичай, моментально одну з цих частин бачать всі, іншу – тільки дизайнери» [4, с. 31]. Теорія трьох взаємодоповнених естетик у графічному дизайні належить давній дослідницькій традиції, узагальненій стосовно дизайну В.Ф.Сидоренком. Одна з його статей так і називалася: «Три естетики» [6]. У роботі, присвяченій тематиці композиції у плакаті, В.Я. Шевченко вказує: «Не важко зробити висновок, що в мистецтві має право на існування не тільки принцип реалістичного відображення дійсності, де форма зображення цілком відповідає змісту, а саме зображення характеризується достовірністю і документальністю. Не менш важливим є принцип асоціативного рішення теми, при якому зображення реальних чи умовних форм не має «портретної» відповідності змісту, а є лише його образним еквівалентом» [7, С. 78-79].

Мета роботи – визначення діалектичної єдності форми та змісту у графічному дизайні.

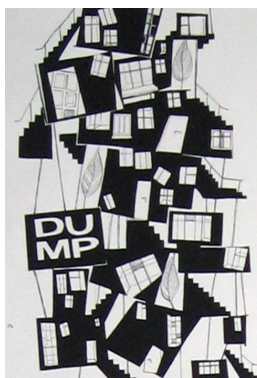
Семантика поняття «форма» є дуже різнобічною: загалом це сукупність зовнішніх рис об'єкту, з філософської точки зору – це категорія, що описує зовнішні прояви на противагу змісту, з мистецтвознавчої – це сукупність виразних засобів для створення художнього твору.

«Змістовність» або «сенса» – сутність будь-якого феномена, яка не співпадає з ним самим і пов'язує його з ширшим контекстом реальності.

Надійшла до редакції 13.10.2011

Семестрова робота студ.
2 курсу ГД Нікіфорова Є.
Керівник: канд. мист., доц. каф.
ГД Ганоцька О.В.

Стосовно поєднання таких понять як форма та змістовність художнього твору пригадується висловлювання видатного діяча та просвітителя Йогана Вольфганга Гьоте: «У всякому витворі мистецтва, великому або малому, аж до найменшого, все зводиться до концепції» [3, с. 3]. У сфері дизайну відбувається постійний обмін ідеями, з'являються універсальні шаблони застосування. Унікальні особливості дизайну відбиваються в культурі народу, який його створює. Класичне мистецтво країни плавно перетікає в ідеологію дизайну. Захоплення мистецтвом минулого не стає архаїзацією, грою за старих часів, навіть в ультрасучасній речі незмінно відчувається основа, багатотисячлітня культурна традиція. Твір дизайну – це своєрідний мікрокосмос. Формоутворення в дизайні повинне бути обдуманим і точним, краса завершеною та лаконічною. Ідеальні форми мало що означають, якщо під ними ховається порожнеча. Набагато цікавіше виглядають форми з вкладеним сенсом. Предмет в дизайні стає цілим світом, якщо він символічний, якщо в ньому виражена сутність часу і природи. Форма, колір і естетика предмету містять в собі історичний або літературний сенс.

Також не менш важливими у цьому поєднанні є такі поняття, як асоціативність образів, метафоричність, алегорія, гіпербола тощо. Асоціація – зв'язок, що виникає в процесі мислення, між елементами психіки, в результаті якої поява одного елемента, в певних умовах, викликає образ іншого, пов'язаного з ним; суб'єктивний образ об'єктивного зв'язку між елементами, предметами або явищами. Серед інших тропів метафора займає центральне місце, оскільки дозволяє створити найбільш загальний образ, заснований на яскравих, несподіваних асоціаціях. До основи метафори може бути покладено схожість самих різних ознак предметів: кольору, форми, об'єму, призначення, положення і так далі. Зашифрована метафора впливає на уяву. Таким чином неживий промисловий предмет наповнюється сенсом і самим життям. Багато що в дизайні черпається з краси природи, текстур і форми природних матеріалів. У широкому сенсі термін «образ» означає віддзеркалення в свідомості зовнішнього світу. У художньому творі образи – це «втілення мислення автора, його унікальне бачення і яскраве зображення картини світу» [5, с. 46]. Створення яскравого образу засновано на використанні схожості між двома далекими предметами, практично на своєрідному контрасті. Щоб зіставлення предметів або явищ було несподіваним, вони повинні бути достатньо несхожими один на одного, а іноді схожість може бути зовсім незначною, даючи мотив для роздумів, а може бути зовсім відсутньою.

«Художник створює образ через зображення на полотні, а архітектор створює об'єм або простір навколо нас, дизайнер втілює образи у промислових виробках, графіці, іміджі тощо, він не робить якихось відкриттів, а дещо по-іншому компоує предметний світ за законами гармонії і зручності» [3, с. 15]. Загалом дизайн як проектна діяльність може асимілювати не тільки проектну змістовність, але й зображувальні засоби мистецтва, що дають змогу додати до терміну

«проектна діяльність» слово «художня». Певні алегоричні засоби у дизайні: двозмістовність, недомовленість, парадоксальність тощо тільки посилюють художньо-образний зміст об'єктів.

Основні характеристики категорії художнього образу: емоційність, чуттєвість, цільність, узагальненість, семантичність, діалектична єдність об'єктивного і суб'єктивного, загального та єдиного, форми і змістовності, раціонального та емоційного, певного або умовного – все це у дизайні можна аналізувати як у лаштунках конкретного твору, так й серії при умовах збереження цілісності.

Чуттєва емоційність – властивість, що викликає у глядачів певні асоціації, які намагається передати автор. У графічному дизайні ця властивість відіграє домінуючу роль: «образ – результат вражень, образ – породження уяви і фантазії художника і водночас продукт його мислення» [2, стр.99].

Об'єктивне і суб'єктивне у художньому образі витікає із змістовності його форми. Об'єктивне – це уявлення абстрактного у своїй основі, що не залежить не від задуму автора, не від сприйняття глядачів. Суб'єктивність виражається в образі, що закладений автором у творі, і в образі, який отримує глядач. Разом з тим у дизайнерському творі водночас присутні об'єктивне як мета та суб'єктивне як результат. Приближення до ідеалу вирішення розбіжностей між цими двома поняттями і є метою вирішення проблеми гармонізації та індивідуалізації форми.

Висновки. У графічному дизайні дуже тісно переплетені ці два поняття – «форма» і «зміст». У системі візуальної комунікації вони утворюють діалектичну єдність, яку можна представити з різних боків. По-перше, якщо слідувати основному постулату функціоналістів ХХ ст. – «форма слідує функції», то форма із змістом поєднуються на рівні моментального і ефективного передання інформації, доповнюючи естетику дизайну розумною, структурною та упорядкованою нормою. По-друге, діалектична єдність форми та змісту відбувається на психологічно-емоційному рівні, оскільки спрямована на естетику образної змістовності, яка звертається до почуттів і фантазії, до неоднозначності і стилістичного різноманіття.

Література:

1. Быстрова Т.Ю. Вещь. Форма. Стиль: Введение в философию дизайнера. Екатеринбург, Издательство Уральского университета, 2001. – 128 с.
2. Ермаш Г.Л. Искусство как мышление М.: Искусство, 1982. – 254 с.
3. Кондратьева К.А. Дизайн и экология культуры. – М.: МГХПУ им. Строганова, 2000. – 105 с.
4. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. - 3-е изд., доп. - М.: Смысл, 2007. - 511 с.
5. Основы композиции. Образность \ Учебное пособие; под ред. А.А. Дубровина М.: МГХПУ им. Строганова, 2003. – 100 с.
6. Сидоренко В.Ф. Три эстетика //Greatis, 1992. – №2. – С.66-77.